

ЩО ДУБРОВИЦЯ ДАЛА СВІТОВІ ТА УКРАЇНІ?

Унікальність української нації можна віднайти у її надзвичайно мелодійній мові, в пасхальній писанці, кольорах вишивки, давніх нотах народної пісні... В очах кожного українця. Земля кришталевого Свізязя, могутнього Дніпра, плодovitого чорнозему породила не одну талановиту людину. І якби не була історія українського народу такою трагічною, то слава про рідні простори у світі лунала б гучніше. Наше Полісся не є винятком. Воно майоріло і майорить відомими у всьому світі іменами... У всьому світі, але не у нас.

Варто почати хоча б з того, що саме місто унікальне своєю аристократичною і прадавньою історією, бо перша згадка про нього в літописах сягає 1005 року. Для розуміння того наскільки древнім є населений пункт, то пригадаймо той факт, що слово «Україна» вперше письмово вжито у стародавніх документах понад століття пізніше – у 1187 році. Про Дубровицю в літописах згадується тоді, як Володимир Великий заснував єпископську кафедру в Турові. У переліку міст, які мали б належати до єпископії, є і наше. Цей історичний факт у книзі «Творение старого отца нашего Кирилла, епископа Туровского», виданій у друкарні Києво-Печерської Лаври. Тож, тоді, коли стояло наше місто, тільки починала зароджуватися Україна, формуватися у цілісний клубок традицій та обрядів.

На теренах Дубровиччини споконвіків жив працьовитий і боголюбний люд. Ще й до всього неабияк мудрий. Серед них свята дівка Ульянія із знатного роду князів Гольшанських-Дубровицьких (див. ікону), яка у 1540 році представилася у 16-річному віці, а в XVII ст. її нетлінні реші знайшли ченці Печерського монастиря. Згодом ці мощі канонізували з ініціативи митрополита Петра Могили. Ще одна представниця

роду Гольшанських - княгиня Анастасія Юрїївна (див. пам'ятник), рідна сестра Ульянії, у 1556 році після смерті свого чоловіка Кузьми Івановича Заславського із роду князів Острозьких, стала ігуменею монас-

писав статтю до газети «Вільне слово», яка називалася «Що мають спільного Дубровиця і Париж?». Публікацією зацікавилися українські вчені в галузі ядерної фізики.

З часом з'ясувалося, що Георгія Харпака (на фото) ще пам'ятають його друзі дитинства з Дубровиці. Він тут народився, часто приїжджав у гості до рідних, що мешкали у місті. Георгій Харпак – єврейського походження, його родина тоді жила у Сарнах, але мати майбутнього генія, будучи при надії, направилася народжувати в Дубровицю, де, як думали батьки, клеїмо єврейства буде менш помітним. Родина батька жила в Сарнах із часів його заснування, коли воно стало залізничним центром. Тримали мануфактурну лавку на одній з головних вулиць. Батько служив бухгалтером у лісовому господарстві. З дитинства дітей, а ще був брат Андре, вчили грамоти і релігії. Тяжке становище, в якому жили тоді євреї та й інші національності, терпели національний і соціальний гніт, часті погроми єврейських сімей, викликали страх за виживання, за майбутнє своїх дітей. Тоді Харпаки у 1926-1928 рр. виїхали до Палестини, шукаючи кращої долі. Приїхавши на нове місце, потрапивши у нове оточення, зовсім відмінний клімат від попереднього, сім'я знову опинилася в досить важких умовах. Батько влаштувався на будівництво дороги подрібнювати каміння. Згодом захворів малий Гешко, почалося запалення очей, яке в нестерпній спеці через відсутність гігієни не можна було вилікувати. Нависла загроза сліпоті. Тому сім'я через два роки повернулася в Україну. Мрія батьків виїхати в іншій краї, шукаючи кращого життя, ніколи не згасала. Тому під приводом відвідати Колоніальну виставку 1931 р. сім'я переїхала до Франції. З того часу і став хлопчечко уже не Гешком, а Жоржем.

Ще у початковій школі він виділявся своїм розумом з-поміж інших дітей. Це помітила і його вчителька, тому вона порадила батькам відправити хлопця до «нормального» закладу, де б він міг краще розвинути свої розумові здібності.

Життя не було ласкавим до Георгія. У часи Другої світової війни під фальшивими документами на ім'я Жорж Шарпентьє хлопчечко з батьками втік на вільний від німецької окупації південь Франції, де вступив до Руху Опору. В 1944 році його депортували в нацистський концентраційний табір Дахау, де залишався до його звільнення в 1945 році. Після закінчення навчання в лиці Монпельє в 1945 році, він вступив до паризької «Школи Шахт» – одного з найпрестижніших технічних навчаль-

сав оповідання, вірші, прекрасно малював, легко освоював іноземні мови. Казимир Маркович закінчив Академію мистецтв, фізико-математичний факультет Петербурзького університету й військово-медичну академію. Доля розпорядилася так, що саме він, працюючи санітарним лікарем швидкої допомоги, виймав із петлі тіло Сергія Єсеніна в готелі «Англетер». Після здобуття освіти Дубровський займався фізіологією, співпрацюючи з великими вченими – Павловим і Бехтеревим. Останній називав Дубровського «надією російської науки».

У 1935 році Казимира Марковича відправили в Англію для продовження наукової роботи. Повернувшись у 1937-ому в Ленінград, його арештували прямо на вокзалі, засудили, як ворога народу, й заслали у Воркуту. Навіть там, у суворих умовах крайньої Півночі, Дубровський продовжив учитися. Ознайомився з роботою сибірських шаманів і намалював від руки атлас захворювань шкіри, який досі не опублікований. У Воркуті вчений перебував до 1944-го, а потім його вислали в Середню Азію. Після смерті Сталіна в 1955 році Дубровського реабілітували й він переїхав в Алма-Ату. Із середини 50-их до Москви та Харкова (тоді найбільші психотерапевтичні центри) стали доходити чутки, що в Алма-Аті живе незвичайний лікар, який зцілює від багатьох хвороб, використовуючи як наукові, так і шаманські методи. До Дубровського почали приїжджати психотерапевти з усієї країни. Серед них Ілля Вельвовський, професор, завідувач кафедри психотерапії в Харкові. Він запросив лікаря до себе, але через деякий час через незалежний характер Казимира Марковича та феноменальні результати його лікування стосунки між ними зіпсувалися. Талановитого лікаря почали травити. В центральній газеті розмістили статтю, де Дубровського порівнювали з Іоанном Крондштатським. Це зараз позитивний образ, а тоді загрожувало постійними переслідуваннями. Дубровський за один сеанс позбавляв від алкоголізму, заїкання. Свій

метод називав «лікування потрясінням». Говорив: «Перед тим, як приготувати омлет, потрібно розбити яйце». Він мріяв працювати до кінця життя, але доля розпорядилася по-іншому. На початку 70-х поїхав на свою батьківщину, де тихо й непомітно помер.

Дубровський був не тільки талановитим психотерапевтом. У ньому жив і актор, і письменник, і художник. Сам він добре розумів обмеженість сво-

роду Гольшанських - княгиня Анастасія Юрївна (див. пам'ятник), рідна сестра Улянії, у 1556 році після смерті свого чоловіка Кузьми Івановича Заславського із роду князів Острозьких, стала ігуменею монастиря Св. Пречистої в Заславі і благословила та фінансувала переклад Євангелія на «мову народу нашого». Це було славнозвісне Пересопницьке Євангеліє, на якому сьогодні Президенти присягають народові України. Підтвердження цьому у самому Євангелії у післямові, де значиться: «...Євангелія ся писана накладом благовірної і христолюбивої княгині, жінки Кузьми Івановича Заславського, Параскеви, іначе Анастасії Юрївни,

уродженої княгині Гольшанської... частково при Пересопницькому Різдва-Богородичному монастирі, а частково — в дівочому монастирі Заславському...». Славний рід князів Гольшанських — це подвижники нашої святої віри, будівничі монастирів і храмів Божих, у яких завдяки їм горіла віками свічка віри святого українського православ'я. Їх коштом вибудували у їхній волості цілу низку святинь у Пригоринні.

Та про діла цих людей добре відомо самим дубровичанам, бо своє найменування місто отримало саме завдяки роду Гольшанських-Дубровицьких. А як щодо тих, хто славив Україну вже у наші часи? Теперішня гордість держави — це футболісти, боксери, атлети, плавчині. Олімпійські чемпіони, переможці Євробачень... І жодної згадки про нобелівських лауреатів. Хоча тут і справді є чим похвалитися. Нобелівських лауреатів земля українська таки має. Та ніхто долями цих людей на їхній історичній Батьківщині майже не цікавиться. Бо територія України належала не одній країні-загарбниці, тому у часи поневолення чужі держави приписали нобелівських лауреатів українського походження у лави своїх переможців. Та наша країна таки дала світові не одного генія.

Мало хто із мешканців Дубровиці знає, що у 1924 році тут народився майбутній нобелівський лауреат в галузі фізики Георгій Харпак, відомий у світі, як Жорж Шарпак. Лише у 1999 році вперше його заново відкрив для земляків рівненський історик Гурій Бухало. Під час досліджень матеріалів музею Сімона Петлюри у Парижі, директор цього закладу зауважив, що саме з Рівненщини походить один із нобелівських лауреатів. Дізнавшись детальніше про цю тоді ще таємничу постать, історик

Життя не було ласкавим до Георгія. У часи Другої світової війни під фальшивими документами на ім'я Жорж Шарпентьє хлопець з батьками втік на вільний від німецької окупації південь Франції, де вступив до Руху Опору. В 1944 році його депортували в нацистський концентраційний табір Дахау, де залишався до його звільнення в 1945 році. Після закінчення навчання в лицей Монпельє в 1945 році, він вступив до паризької «Школи Шахт» - одного з найпрестижніших технічних навчальних закладів у Франції. Після закінчення цієї школи в 1948 році Харпак отримав ступінь бакалавра у гірській галузі і почав працювати в Науковому центрі наукових досліджень.

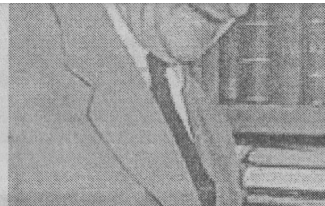
Георгій Харпак повністю присвятив своє життя ядерній фізиці. Тому й не дивно, що наслідком його плідної праці стала Нобелівська премія з фізики «за винахід та вдосконалення детекторів частинок, особливо багатопровідної пропорційної камери». Сам Георгій описував свій винахід як «невеличку штуковину 10 на 10 сантиметрів». Але ця «невеличка штуковина» дозволила об'єднати детектор із комп'ютером і збільшити швидкість збирання інформації у мільйони разів. Зараз без «детектора Шарпака» не минає практично жоден експеримент у фізиці високих енергій. Цей винахід був революційним і в сенсі перспектив радіодосліджень людського тіла. Тому після аварії на Чорнобильській атомній електростанції Георгій хотів допомогти в діагностиці опромінених людей. Та Радянська Україна йому відмовила.

Нобелівська премія — це не єдина заслуга Георгія Харпака. За свою наукову діяльність він нагороджений премією Європейського фізичного товариства. Також він став членом Французької Академії наук, почесним доктором чотирьох університетів, зокрема почесним доктором Женевського альма-матер, професором кафедри Жоліо-Кюрі і Вищої школи фізики та хімії в Парижі. До того ж Георгій Харпак був активним захисником використання мирної ядерної енергії.

У своїх інтерв'ю науковець неодноразово наголошував, що дуже хотів би знову побувати в Україні, зокрема, на рідному Поліссі. «Коли не стелиться шлях на українські терени, то я кличу Україну до себе. І вона щоразу приходить — із власного серця», — розповідав Георгій. Але не судилося. У 2010 році нобелівський лауреат залишив цей світ.

На місці будинку, де жила сім'я Харпаків у Дубровиці —, зараз магазин «Ритуал». І жодного пам'ятника, жодної меморіальної дошки. Маленьке містечко породило генія, та пишатися ним ще не навчилося. Траплялися невеликі кроки з боку рівнян до увічнення пам'яті свого видатного земляка. Наприклад, видання книги, у якій вміщені статті та посилання на праці вченого і публікації про нього. Але це такий мізер у порівнянні з тим, що зробив для світу Георгій Харпак.

Це не єдиний відомий світовій спільноті геній поліського походження. В Дубровиці 18 листопада 1892 року народився потомок польських аристократів, талановитий психотерапевт Казимир Дубровський (на фото). Він рано залишився без батьків, його взяла на виховання петербурзькі родичі. Ще в молодості проявилася яскрава обдарованість цієї людини. Він пи-

помер.

Дубровський був не тільки талановитим психотерапевтом. У ньому жив і актор, і письменник, і художник. Сам він добре розумів обмеженість своєї методики та виходив із загального для ліка-

рив усіх часів і народів правила: якщо вдалося допомогти хворому хоча б на півгодини, полегшити його страждання хоча б на п'ять хвилин — і то добре. Тоді буде виправданою лікарська праця, виконаний найважливіший девіз медичної професії — допомагати людям будь-якою ціною й на той чи інший за тривалістю час.

Наш край породив не тільки мудрих святих, геніальних вчених, але й талановитих спортсменів. На Дубровиччині, в селі Орв'яниця 10 березня 1935 року народився відомий мотогощик, ініціатор зародження мотоболу на Рівненщині Василь Коростель (на фото). Він ще в юнацькі роки захопився цим ви-

дом спорту. У Дубровиці та інших містах області, у Львові та у Волгограді був одним з організаторів мотобольних клубів. Переїхавши до Білорусі в кінці 60-х років, допоміг становленню столінського «Метеора». У 1971 році виступав у команді «Ракета» (Лунінець). У 1973-ому за його ініціативою в Лунінци створили команду «Будівельник». З 1974 по 1978 рік «Будівельник» п'ять разів поспіль ставав чемпіоном республіки. У 1977-ому йому присвоїли звання Заслуженого тренера Білорусі. Невтомний пропагандист мотоболу, він став ініціатором і безпосереднім учасником будівництва в Пінську сучасного спортивно-технічного комплексу. Спортсмен був його першим директором. Потім працював у Будтресті № 2 і на заводі. І скрізь уславився людиною, що ставить перед собою тільки максимальні цілі.

Тож такими людьми відоме наше Полісся. Але це невелика частинка єдиного цілого, яке ще потрібно відшукати і дослідити. Таких геніальних унікумів набагато більше. Варто згадати про мудрих учителів, героїв воєн, повстанських рухів. Дивно тільки чому про цих людей у поліських краях так мало знають. Чомусь у цій ситуації пригадуються слова з пісні Сашка Положинського: «Я не хочу бути героєм України, не ціную героїв моя країна». Навчійтесь цінувати, щоб те, що робить нашу націю унікальною не розбрелося по світу і не обрізало свої історичні корені.

Антоніна КОПЕНЬ, журналіст.